aktuellt från TRÄSKYDDSINSTITUTET

SVENSKA TRÄSKYDDSINSTITUTET * Drottning Kristinas v 47C * 114 28 Stockholm

ISSN 0347-6073
Nr 1

Tel 08-22 25 40
1978-04-07

SPÅNSKIVOR AV CCA-IMPREGNERAT TRÄ MOTSTÅR TERMITANGREPP

Med anledning av att destruktionsfrågorna rörande impregnerat trä aktualiserats tog Träskyddsinstitutets miljövårdsgrupp förra året initiativ till att undersöka möjligheten att av utrangerade stolpar och spill från impregnerat trä tillverka spånskivor. I en nyutkommen rapport från Träskyddsinstitutet; Blümer, Henningsson, Jermer: "Spånskivor av CCA-impregnerat trä, mekaniska och biologiska provningar" redogörs för dessa undersökningar, som omfattat skivor av Boliden K33-impregnerat furuvirke, deras mekaniska hållfasthetsegenskaper samt deras beständighet mot rötsvampar och termiter.

Försöken har visat, att skivor framställda av spån från flis av CCA-impregnerat virke och av kutterspån framställt genom hyvling av impregnerade bräder har hållfasthets- och svällningsegenskaper motsvarande de för spånskivor framställda av icke-impregnerade råvaror. De biologiska provningarna har visat, att skivorna har god motståndskraft mot angrepp av såväl rötsvampar som termiter.

Eftersom det i Sverige råder förbud mot användning av lim med effektiva kontaktinsekticider (DDT, dieldrin, lindan m fl), kan en byggspånskiva av CCA-impregnerat trä vara en utväg för att möta efterfrågan på en termitresistent, och samtidigt rötresistent, spånskiva. Avfall och spill från impregnerat trä, utrangerade stolpar etc skulle kunna utgöra en del av råvaran vid en sådan tillverkning.

KORROSION PÅ METALLER I KONTAKT MED TRYCKIMPREGNERAT VIRKE

I en färsk rapport från Träskyddsinstitutet; Berglund, Wallin: "Korrosion av spik och skruv i impregnerat virke" redovisas resultat från jämförande prov för bestämning av korrosionshastigheten hos några vanliga konstruktionsmetaller - stål, zink, aluminium och mässing - i såväl impregnerat som oimpregnerat trä efter 6 - 6,5 års exponering utomhus eller i växthus. Resultaten visar, att mässing och stål i allmänhet företer större korrosionsbenägenhet utomhus på den svenska västkusten än vid exponering inomhus i växthus. För aluminium och zink är förhållandet det omvända. Spänningskorrosionssprickning hos mässing och gropfrätning hos aluminium är vanlig och bedöms som allvarligare än allmän korrosion ur hållfasthetssynpunkt för praktiska träkonstruktioner. Midjebildning på grund av luftningselement hos vanlig spik och otillräckligt eller felaktigt ytbehandlad spik kan eventuellt också ge samma problem.

Vad beträffar de olika impregneringsmedlen som undersökts gäller att det är mycket svårt att avgöra vilket medel som är mest eller minst korrosionsbefrämjande. Skillnaderna mellan de olika medlen är generellt sett marginella. Vanligt stål angrips påfallande kraftigt utomhus i oimpregnerat virke, t.o.m. mer än i de flesta impregnerade proverna.

För normalt bruk i såväl impregnerat som oimpregnerat virke rekommenderas varmförzinkad spik. För konstruktioner i svårare miljö kan framför allt rostfritt material vara lämpligt, men även brons, monel eller koppar kan vara goda alternativ.

LITTERATURNYHETER

Träskyddsinstitutet har ett omfattande utbyte av forskrapporter mm med organisationer och forskningsinstitut över hela världen. De senaste tillskotten i denna utbytesverksamhet utgörs av "Contributi Scientifico-Pratici", som utges av Istituto del Legno i Florens samt "Prace Instytutu Technologii Drewna", utgiven av Instytut Technologii Drewna i Poznan, Polen.

Bägge publikationerna innehåller uppsatser inom träområdet, bl.a. impregnering. De utges på italienska respektive polska, men vanligtvis finns sammanfattningar på engelska. Kopior på artiklar kan beställas från institutet.

NORDISKA TRÄSKYDDSRÅDET

Nordiska Träskyddsrådets årsberättelse för 1977 har nu publicerats och kan erhållas från Träskyddsinstitutet.

T R Ä S K Y D D S D A G

Statens Industriverk och Svenska Träskyddsinstitutet anordnar onsdagen den 24 maj en träskyddsdag i Jönköping. Programmet omfattar information om biologisk skadegörelse på träkonstruktioner, fuktskador, impregneringsteknik, normer och standarder på träskyddsområdet samt miljö- och arbetarskydd.

Information: Jöran Jermer, Träskyddsinstitutet, 08-22 25 40

Tryckimpregnerat virke tar upp fukt och vatten med samma hastighet som obehandlat virke

Fuktupptagning och svällning hos CCA-impregnerad (Boliden K33) och obehandlad furusplint har undersökts vid ändring av den relativa fuktigheten från 75 % RH till 85 % RH. Temperaturen var 20 °C. Dessutom studerades impregnerad och obehandlad furusplints upptagning av vatten i vätskeform.

Svällningen vid ändring av relativa fuktigheten från 75 % RH till 85 % RH framgår av figur 1. Det rötskyddsimpregnerade virkets svällning avvek inte från det obehandlade virkets. Impregnerad och obehandlad splintveds absorption av vatten i vätskeform visas i figur 2. Obehandlad och impregnerad splint absorberade vatten med ungefär samma hastighet.

Undersökningen har gjorts på Svenska Träforskningsinstitutet och finns rapporterad i Svenska Träskyddsinstitutets meddelande nr 129, författad av civ ing Solveig Johansson. Rapporten riktar sig framför allt till byggnads- och impregneringstekniker.

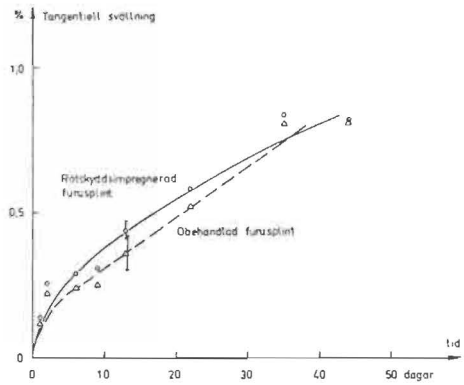

Fig 1

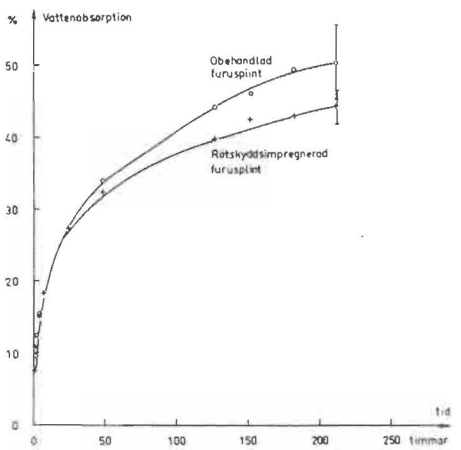

Fig 2

Fig. 1. Impregnerad och obehandlad furusplints svällning vid ändring av den relativa fuktigheten från 75 % RH till 85 % RH. Temperaturen var 20 °C. Standardavvikelsen är angiven vid tidpunkten 13 dagar.

Fig. 2. Vattenabsorption hos obehandlad och Boliden K33-impregnerad furusplint vid lagring i vatten. Temperatur 20 °C.

YTBEHANDLING AV TRYCKIMPREGNERAD YTTERPANEL

Bruket att använda tryckimpregnerat virke som ytterpanel på hus har inte varit helt invändningsfritt. Bl.a. har påståtts att impregnerat virke spricker mera än oimpregnerat och att det suger mera färg än oimpregnerat.

För att jämföra egenskaperna hos tryckimpregnerad och oimpregnerad ytterpanel har Norsk Treteknisk Institutt (NTI) sedan 1971-72 haft försökspaneler utsatta i Sørkedalen utanför Oslo. I en internrapport från NTI, Evans: "Trykkimpregnert kontra ikke-trykkimpregnert utvendig trepanel - en sammenlikning etter 6 års eksponering", har nu resultaten från en första revision publicerats. Sammanfattningsvis sägs i rapporten att:

-tryckimpregnerad panel inte i väsentlig grad förbrukar mer ytbehandlingsmedel (lasyr, färg) än oimpregnerad.
-den gröna färgen hos trä impregnerat med vattenbaserade medel kan bevaras genom att man använder klara, opigmenterade lasyrer.
-vad beträffar det allmänna utseendet så har de impregnerade panelerna bedömts som bättre än de oimpregnerade.
-det inte föreligger någon skillnad i sprickbildningstendensen hos tryckimpregnerat trä jämfört med oimpregnerat. Bästa skyddet mot sprickbildning och bäst allmänt utseende fick panel behandlad med brun färg.
-maskinlaserad panel gav inga väsentliga fördelar framför konventionellt laserad och bedömdes som sämre än tryckimpregnerad panel.
-kreosotimpregnerad panel fick stripor av rinnande kreosot och ett sandblästrat utseende.

För ytterligare upplysningar hänvisas till cand real Fred G. Evans, Norsk Treteknisk Institutt, Box 337, Blindern, N-Oslo 3, Norge. Tel 00947-2469880.

ANVÄNDNING AV KLORFENOLHALTIGA BEKÄMPNINGSMEDEL

Mot Produktkontrollnämndens beslut 1977-05-27 att återkalla registreringarna för klorfenolhaltiga bekämpningsmedel har i vissa fall anförts besvär.

Regeringen har genom beslut 1977-12-15 avgjort besvären och därvid uttalat, att den i likhet med Produktkontrollnämnden finner, att sådana klorfenolhaltiga bekämpningsmedel som omfattas av nämndens beslut om återkallelse av registrering kan befaras medföra sådan olägenhet från hälso- och miljöskyddssynpunkt, att de inte längre bör få användas i bekämpningssyfte. Det har inte visats beträffande de medel som besvären avser, att redovisade misstankar är ogrundade. Regeringen finner därför inte att skäl att ändra Produktkontrollnämndens beslut på annat sätt än att vissa övergångstider bör förlängas.

I nedanstående tabell framgår fr.o.m. vilken tidpunkt registreringen för respektive medel återkallas. Återkallelsen innebär, att medlet ej får saluhållas, överlåtas eller användas.

Vad gäller blånadsskyddsmedel för nysågat virke finns således möjlighet att använda vissa av dessa fram t.o.m. halvårsskiftet. Naturvårdsverket rekommenderar dock att denna period utnyttjas till att förbruka befintliga doppningsbad genom t.ex. utspädning med annat medel, om detta är möjligt.

Benämning	Reg nr	Registreringshavare	Återkallelse träder i kraft enligt nedan
Temonyl	2187	Tranemo Färg AB	1978-01-01
Triconol ljusbrun	2334	AB Henning Persson	1978-01-01
Triconol mörkbrun	2335	"-	1978-01-01
Treepinol Kopparolja grön N	2337	"-	1978-01-01
Triconol Kopparolja grön	2338	"-	1978-01-01
Inox Antimögel	2340	Nordsjö-Nordström & Sjögren AB	1978-01-01
Zink Cuprinol färglös II	2394	Höganäs Färg AB	1979-01-01
Koppar Cuprinol grön 10	2395	"-	1979-01-01
Xylophene NA	2429	Svenska Rhodia AB	1978-01-01
Santobrite	2430	Monsanto Scandinavia AB	1978-07-01
Husbockscuprinol	2431	Höganäs Färg AB	1979-01-01
Penta-Fiberol 1142-F färglös	2573	AB Rötmotaverken	1978-01-01
Gullviks Husbocks-Cupral	2576	Gullviks Fabriks AB	1978-07-01
Penta-Cuprileum	2577	AB Enqvist & Udesen	1978-01-01
Anti-Pa IV Husbock	2585	Anti Pa AB	1978-01-01
Super Secu	2587	Kemiflex	1978-01-01
Secu mellanbrun Nr 2	2588	"	1978-01-01
Penta-Solignum	2703	Ingenjörsfirma Pehr Engvall AB	1978-01-01
Kreosot-Solignum	2705	"-	1978-01-01
Penta-Copperol brun	2729	AB Svensk Byggnadsisolering	1978-01-01
Färmi-Penta	2735	AB Svensk Färgkemi	1978-01-01
Intertoxol T	2737	Färg AB International	1978-01-01
Intertox T	2738	"-	1978-01-01
Pinotex	2814	AB Sadolins Färgfabrik	1978-01-01
BT Blåskydd	2844	BT Kemi KVK AB	1978-01-01
Gori 66	2948	Gori AB	1978-01-01
Master Patent	2969	AB N Haglund Färgindustri	1978-01-01
Gullviks Blåskydd	3024	Gullviks Fabriks AB	1978-07-01
Bocan C extra	3047	AB Plantex	1978-01-01
KP-Cuprinol	3053	Höganäs Färg AB	1978-01-01
BP Hylosan	3056	Svenska BP AB	1979-01-01
Cantix HB ljus	3065	Anticimex AB	1978-01-01
Anthyllit M	3091	"-	1978-01-01
Servarex teknisk	3093	Gullviks Fabriks AB	1978-07-01
Servarex granulat	3094	"-	1978-07-01
Dowicide G	3097	Dow Chemical AB	1978-01-01
Witophen N	3100	Sikema AB	1978-01-01
Pulco Fenolat	3104	AB Pulco	1978-01-01
Plantex Tri-K	3112	AB Plantex	1978-01-01
BP Hylosan Kulör	3197	Svenska BP AB	1978-01-01
BP Hylosan WR	3198	"-	1978-01-01
BP Hylosan BF 55	3199	"-	1978-01-01
Sadolin Sadovac	3238	AB Sadolins Färgfabrik	1978-01-01
Grundtex	3265	"-	1978-01-01
Mystox LPL 100 %	3291	AB Texotan	1980-01-01
Mystox LSL	3296	"-	1980-01-01
Toptex	3301	AB Sadolins Färgfabrik	1978-01-01
Mystox LSE	3304	AB Texotan	1980-01-01
Mystox LE 50	3311	"-	1980-01-01

NYFÖRVÄRV TILL TRÄSKYDDSINSTITUTETS BIBLIOTEK

ALLMÄNT

Biodeterioration research at PRL - J.M. BAKER
BRE Information 21/77

Developments in wood preservation - B. RICHARDSON
IRG Document IRG/WP/393, 1977

Record of the 1977 Annual Convention of the British Wood Preserving Association - BWPA, 1977

Research on wood preservation at the Princes Risborough Laboratory 1975 & 1976 - J.M. BAKER et al
BRE Current Paper CP 37/77

Selection, production, procurement and use of preservative-treated wood - L.R. GJOVIK et al
USDA Forest Service, General Technical Report, FPL-15, 1977

Toimintakertomus 1977 - RÖTSKYDDSFÖRENINGEN, Finland

NORMER OCH STANDARDER

SIS 027210/EN 20 Träskyddsmedel, bestämning av förebyggande åtgärder mot *Lyctus brunneus* (Stephens) - eksplintbagge.

SIS 027211/EN 21 Träskyddsmedel, bestämning av giftvärden mot *Anobium punctatum* (de Geer) - strimmiga trägnagaren - genom överföring av larver.

SIS 027212/EN 22 Träskyddsmedel, bestämning av utrotningsverkan mot *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus) - husbockens - larver.

SIS 027213/EN 46 Träskyddsmedel, bestämning av den förebyggande skyddseffekten mot nykläckta larver av husbocken - *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus).

SIS 027214 Träskyddsmedel, bestämning av giftvärden mot larver av husbocken - *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus).

SIS 027215/EN 49 Träskyddsmedel, bestämning av giftvärden - strimmiga trägnagaren *Anobium punctatum*, genom observation av överlevnad hos ägg och larver.

KVALITETSKONTROLL

Regler för tillverkningskontroll av impregnerat trä - SVENSK IMPREGNERINGSKONTROLL, 1978

IMPREGNERINGSTEKNIK/-METODER

Sap displacement treatment of utility poles in Papua New Guinea - C.R. LEVY
IRG Document IRG/WP/3102, 1977

IMPREGNERAT TRÄ, EGENSKAPER

Termiitit ja niiden torjunta puurakenteissa, kirjallisuustutkimus - P. MANSIKKAMÄKI et al
Statens Tekniska Forskningscentral, Tiedonanto 19, 1977

Trykkimpregnert kontra ikke-trykkimpregnert utvendig trepanel - en sammenlikning etter 6 års eksponering - F.G. EVANS
Norsk Treteknisk Institutt, Intern rapport, 1977

YTBEHANDLING

Behandling og vedligeholdelse af udvendige træmaterialer II - P. SVANE
Teknologisk Institut, 1977

Overfladebehandling af trævinduer - P. SVANE
Teknologisk Institut, 1977

Overfladebehandling af træ. Del 2. Lysets indvirkning - G. HOLDT ANDERSEN et al
Nordiska Institutet för Färgforskning, 1977

Ytbehandling av trä. Del 1. Träunderlaget - B. LINDBERG
Nordiska Institutet för Färgforskning, 1976

ENTOMOLOGI

Spear-Marked Black Moth - R.A. WERNER et al, USDA Forest Insect & Disease Leaflet 156, 1977

SKADEUNDERSÖKNINGAR

Some observations on causes of failure of preservative-treated natural round transmission poles in Nigeria - M.A. ODEYINDE
IRG Document IRG/WP/291, 1977

Småhus, brister & tvister - KONSUMENTVERKET, 1977

Undersökningar över virkesförstörande insekters spridning och skadegörelse i boningshus i Blekinge län och Kalmar läns södra landstingsområde - V. BUTOVITSCH
Medd Statens Skogsforskningsinst, Band 40, Nr 5, 1951

PROVNINGSMETODER, FÄLTFÖRSÖK

A method of predicting the average life of field tests on preservative-treated stakes - D.F. PURSLOW
BRE Current Paper CP 31/77

Comparison of wood preservatives in stake tests (1977 progress report) - H.L. DAVIDSON
USDA Forest Service, Research Note FPL-02, 1977

Comparison of wood preservatives in Mississippi post study (1977 progress report) - H.L. DAVIDSON
USDA Forest Service, Research Note FPL-01, 1977

MARINA SKADEGÖRARE

Natural Resistance of timbers to marine borer attack - H. KÜHNE
IRG Document IRG/WP/430, 1977

Report on the treated piles and fenders in the wharves in Port Moresby harbour, and the Huon Gulf LAE - S.M. RAYNER et al
IRG Document IRG/WP/433, 1977

MILJÖVÅRD OCH ARBETARSKYDD

Norsk lag: Lov av 11. juni 1976 nr 79 om produktkontroll

Norsk lag: Lov av 4. februar 1977 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v.

Health and safety aspects on the use of wood preservatives in Sweden - B. HENNINGSSON
IRG Document IRG/WP/396, 1977

Wood preservatives. The state of French legislation - M. ROMEIS et al
IRG Document IRG/WP/3106, 1977

KALENDERN

1978-04-07--08	Svenska Föreningen för Byggnadsvård Årsmöte Göteborg
1978-04-24--26	Svenska Träskyddsinstitutet, Sveriges Lantbruksuniversitet Kurs för impregneringsmästare Uppsala
1978-04-23--26	American Wood Preservers' Association Kongress Toronto, Kanada
1978-05-24	Statens Industriverk, Svenska Träskyddsinstitutet Träskyddsdag Jönköping
1978-06-28--30	British Wood Preserving Association Kongress Cambridge, England
1978-07-18--21	IUFRO, Division V, Subject Groun S5.03 Wood Protection Seminarium Xalapa, Mexico
1978-07-24--28	IUPAC 4th International Congress of Pesticide Chemistry Zürich, Schweiz
1978-08-28--31	4th International Biodeterioration Symposium Berlin
1978-09-17--22	International Research Group on Wood Preservation Kongress Peebles, Skottland
1978-09-25--29	ELMIA VVV-LLV 78. 4:e internationella fackmässan för vatten- och luftvård samt yttre bullerproblem